

Hvad lærte landbruget af kriserne

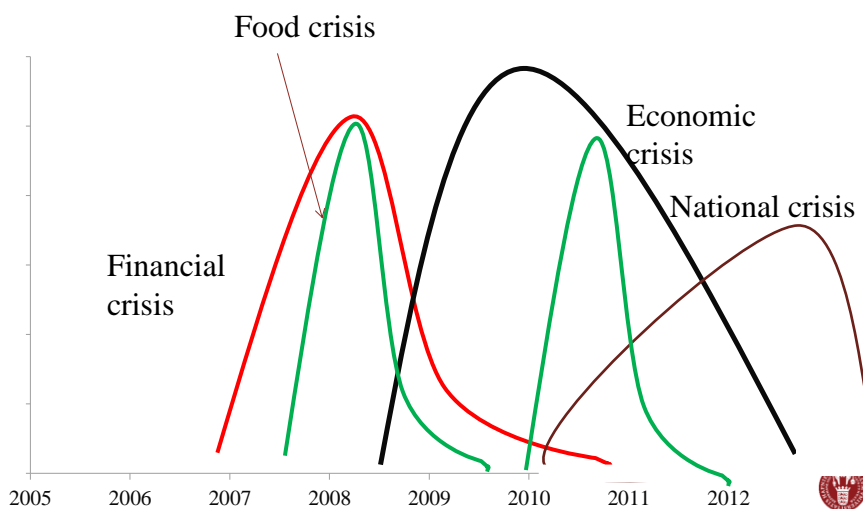
18. marts 2015

Henning Otte Hansen
hoh@ifro.ku.dk

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
 Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet
 Københavns Universitet
 KU Science

Crises 2007 -

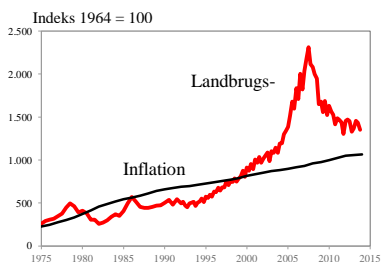

Hvad lærte vi af kriserne?

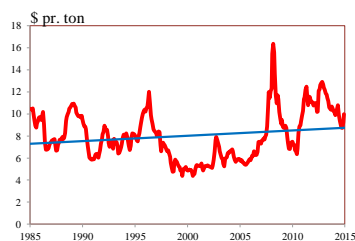
- Det er let af lære af fortiden
  - Variabel rente
  - Købstidspunkt (2008)
  - m.m.

- Det er svært at se fremad
  - Hvad er renten om 5 år?
  - Stiger ejendomspriserne igen?
  - Skal minkfarme udvide?
  - m.m.

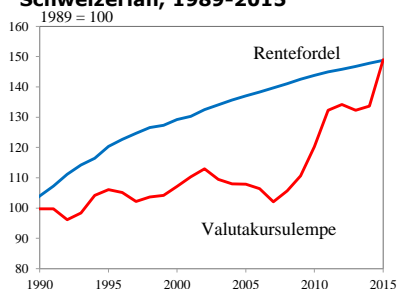
Ejendomspriser og inflation

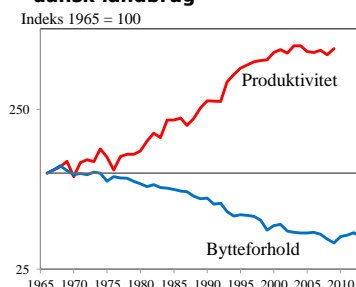
Kornpriser (USA, realprisudvikling)

Fordele og ulemper ved at optage Schweizerlån, 1989-2015

Produktivitet og bytteforhold i dansk landbrug

Anbefalinger

- **Undlad spekulation, men foretag rimelig prissikring**
  - **Planlæg efter, at priserne på ejendomme og salgsprodukter kan svinge, aldrig vil forblive høje eller lave, men gradvist vil søge mod et ligevægtspunkt**
  - **Landmændene skal være indstillet på at øge produktiviteten og være i stand til at producere med et faldende bytteforhold. Kriser ændrer ikke på disse grundlæggende krav**
  - **Planlæg kriseberedskab i de gode år, og undgå overdreven eufori.**
- * **Lav budgetter ud fra priser i ligevægt – ikke ud fra prisbobler.**

Rammevilkår for landbruget i 2020

Politik

1995-2010	2020
<ul style="list-style-type: none"> • ~~Landbrugspolitik~~ • Handelspolitik • Reforme og omlægning <p>Landbrugspolitikken er død i 2020!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Erhvervs politik • Fødevare politik • Energi politik • Sundhed politik • Miljø politik • Regional politik • U-land politik • Handels politik • Velfærd politik

Markeder

1995-2010	2020
<ul style="list-style-type: none"> • Markedsordninger • Intervention • Eksportstøtte • Importtold • Kvoter, brak m.m. 	<ul style="list-style-type: none"> • Frihandel (næsten) • Ustabile markeder • Markedsadgang • Global arbejdsdeling • Liberalisme • Global konkurrence • Ingen udbudsbegrænsning

Strukturer

1995-2010	2020
<ul style="list-style-type: none"> • Styret udvikling • Fortrinsstilling • Kobling: Husdyr og jord • Selveje • Vækst via opkøb lokalt 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre styring • Ekstern kapital tillades • Vækst via opkøb i udlandet • Specialisering

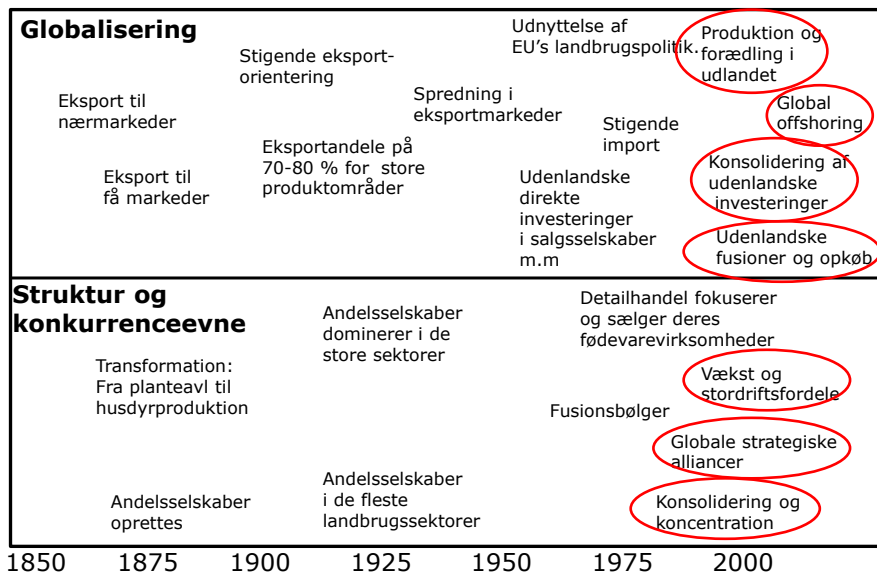

Rammevilkår

1995-2010	2020
<ul style="list-style-type: none"> • "Landbrugets særlige forhold" • Fokus på samfundsøkonomi • Forsyningssikkerhed • Understøtning af vækst 	<ul style="list-style-type: none"> • Landbruget må selv klare sig • Andelsselskaber vigtigere for landmænd • Vilkår som andre erhverv • Fokus på miljø og energi • Miljødimension overalt

Trin i globalisering og udvikling i struktur/ konkurrenceevne i danske andelsselskaber

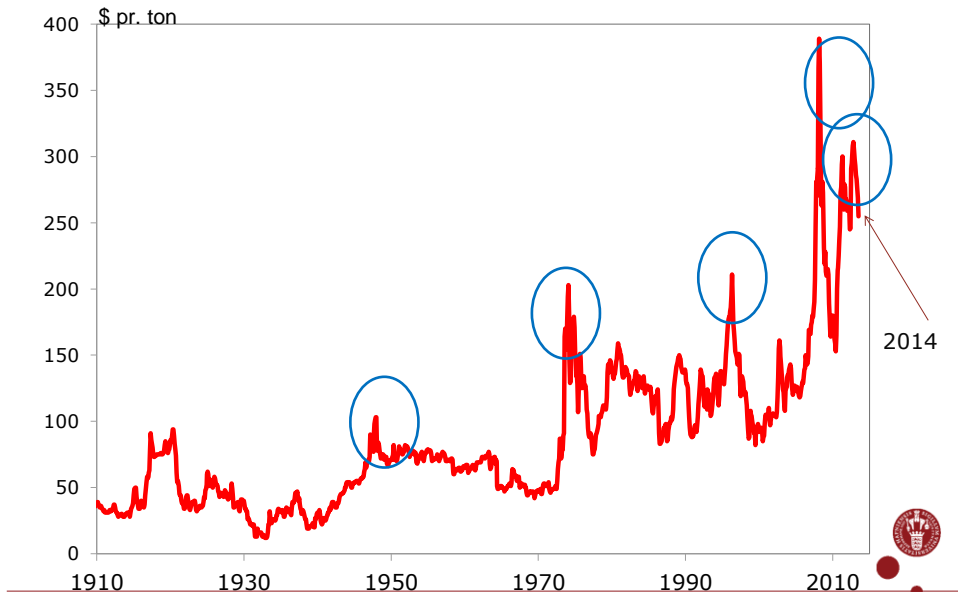
Globale tendenser

Tendenser

- Landbrugsproduktionens størrelse
- Høst-udbytter
- Prisudvikling
- Fødevarekriser
- Landbrugsjord
- Landbrugsafgrøder til energi
- GMO
- Økologi
- Landbrugspolitik
- Fødevareforbrug (planter/kød)
- Natur og/eller landbrug
- m.m.

Verdensmarkedspris på hvede

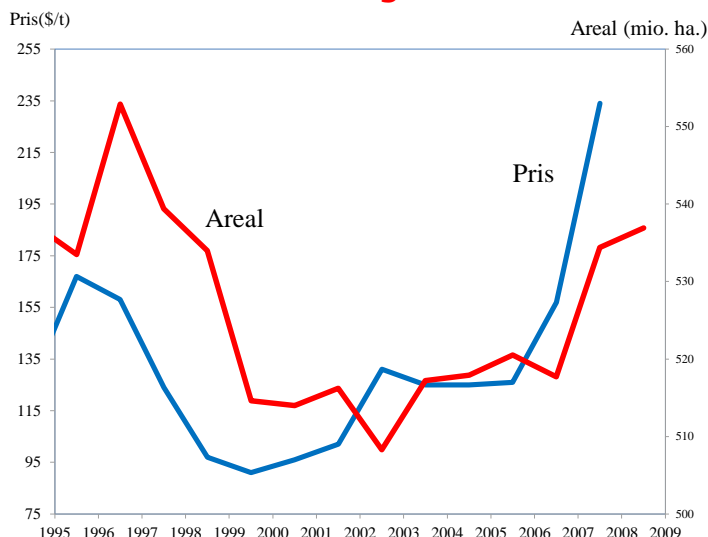

Grovvareselskaber kan komme i uføre . .

SAB
Aarhusegnens Andel
Aller Mølle
P. P. Hedegaard
Nordjysk Andel

Hvede: Pris og areal

Landmænd garanterer, at vi ikke får lange perioder med meget høje eller meget lave priser

Høje priser: Produktionen udvides

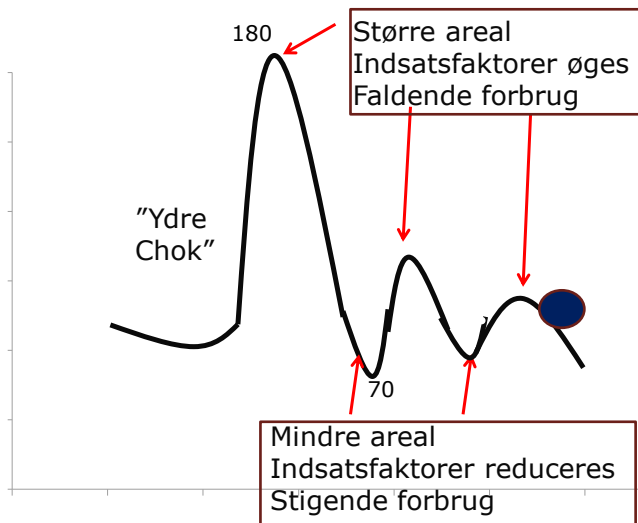
Lave priser: Produktionen reduceres

Vi nærmer os hele tiden en ligevægtspris

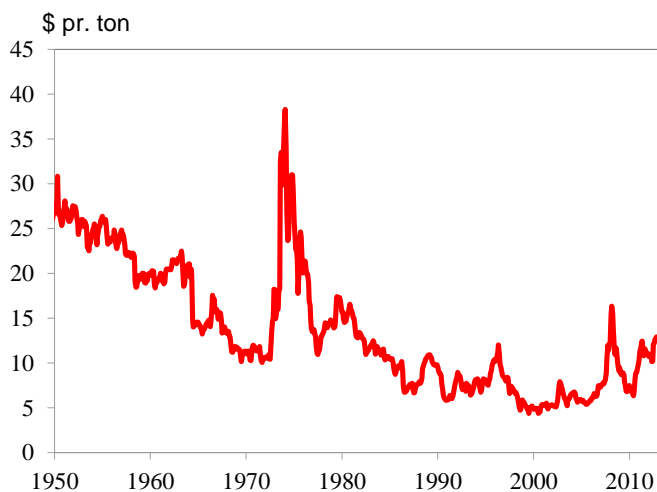

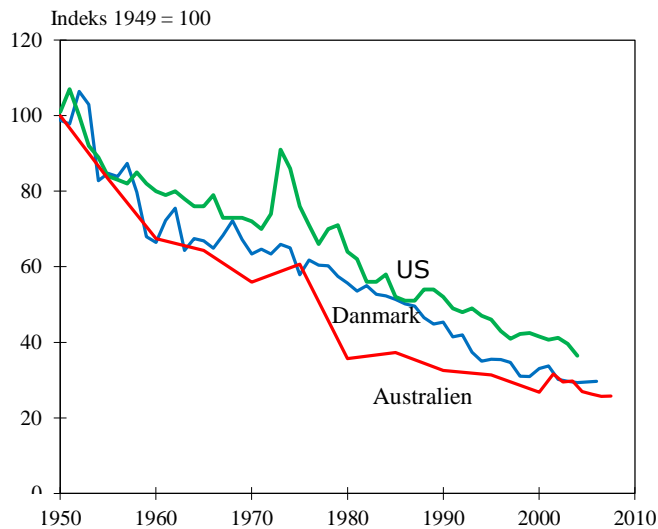
Fremtidig prisudvikling - principskitse

Realprisudvikling på hvede

Landbrugets bytteforhold (Salgspriser / omkostninger)

Fra finanskrisen til fødevarekrisen Nye spekulationsobjekter

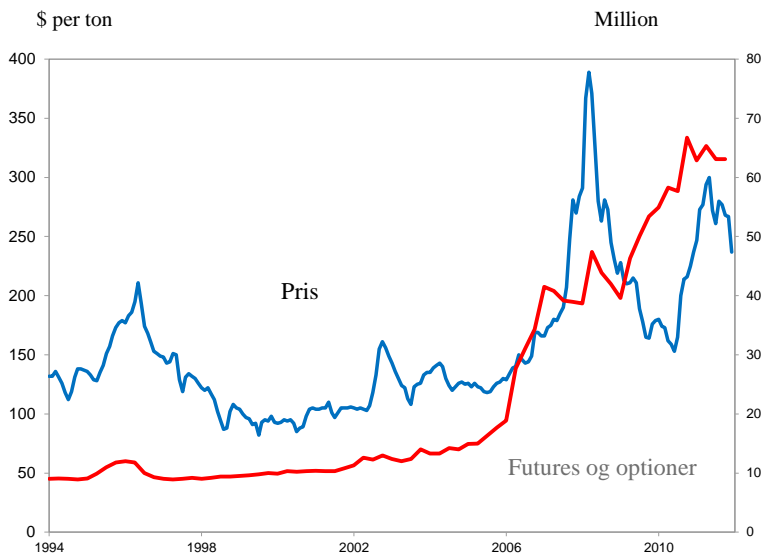

Ejendomme

Råvarer (korn m.m.)

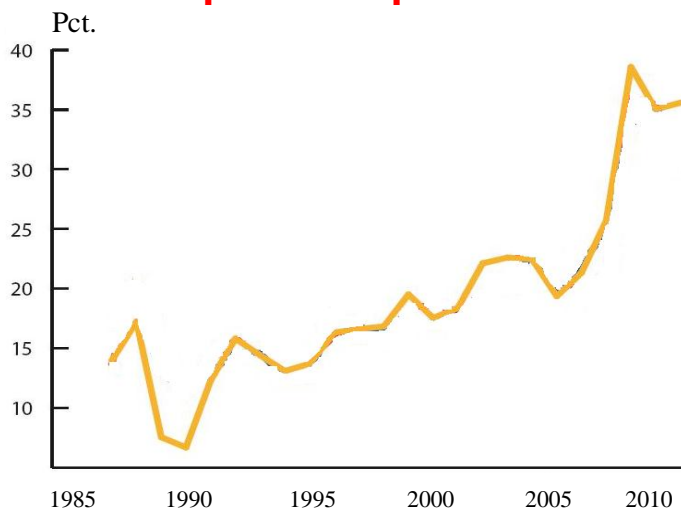
Antal futures og options-kontrakter på råvaremarkeder i verden ialt og verdensmarkedsprisen på hvede

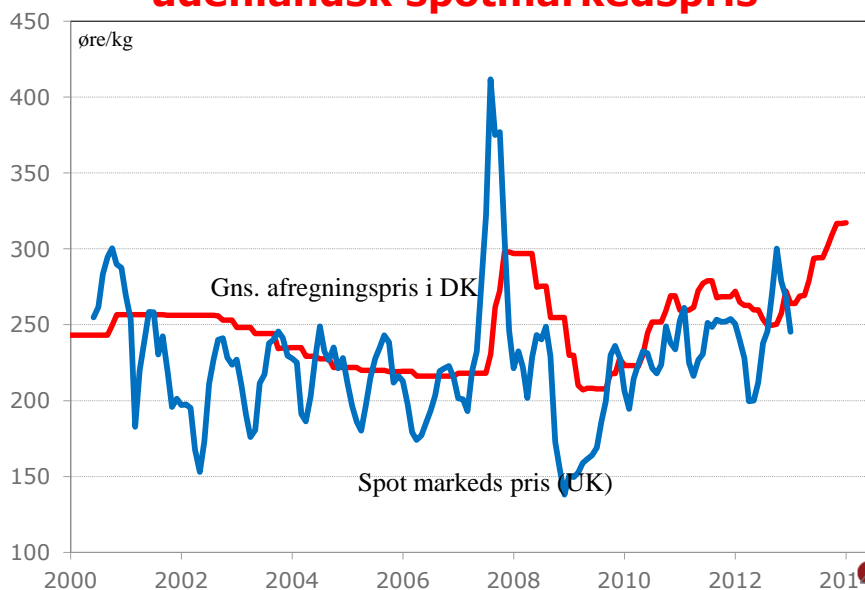
Stigende pris-ustabilitet på landbrugsmarkeder

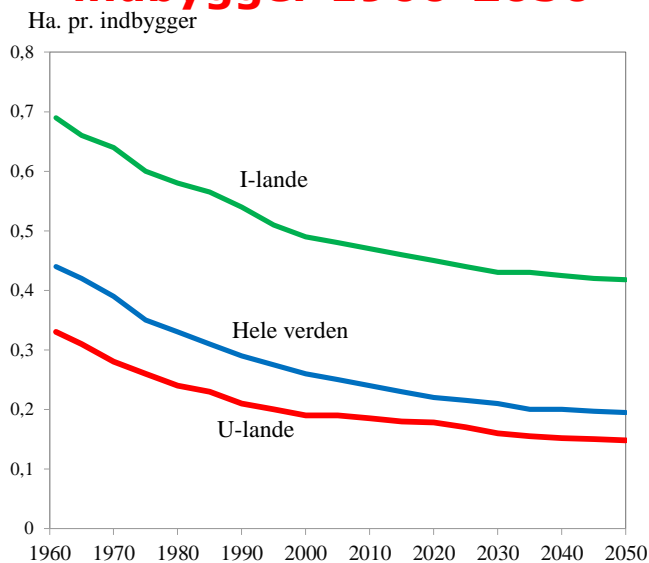
Prisstabilitet på hvede på verdensmarkedet

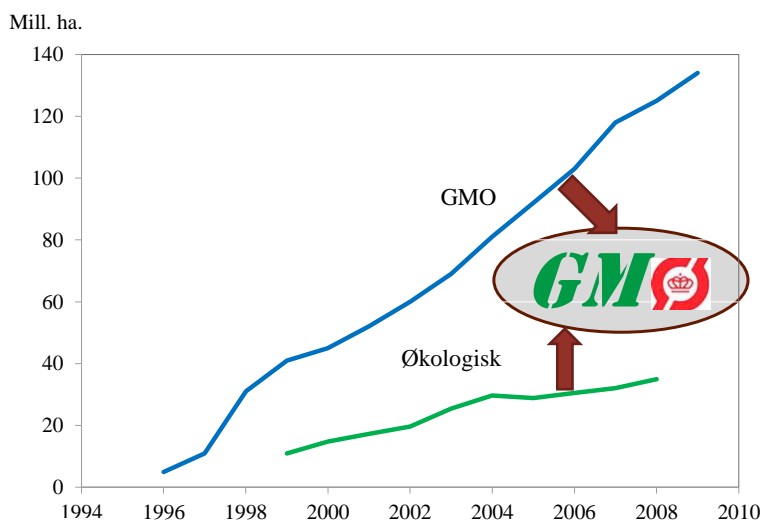
Dansk mælkepris og udenlandsk spotmarkedspris

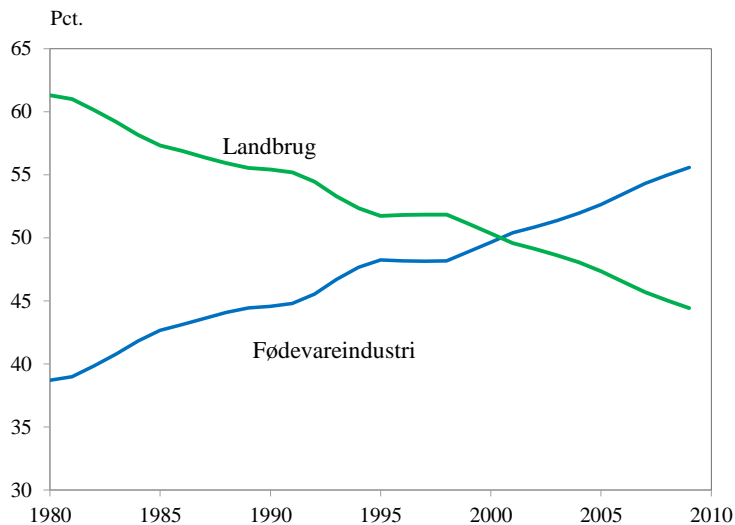
Areal med landbrugsjord pr. indbygger 1960-2050

Verdens samlede areal med hhv. GMO-afgrøder og økologiske afgrøder

Fordeling af værditilvæksten i dele af fødevarerektoren i OECD

Få store, stærke fødevarer virksomheder

Fordel

Mere effektiv

Stordriftsfordele

Kapital til F&U

Matche detailkæder

Ulempe

**Kan misbruge
dominerende stilling**

En "sovepude"

